H2 דלה DALA (6/106) nostaa ylös

(päivitelty 18.7.2021)

2 HEPREA SANAT https://gen.fi/h2.html
H2 ד DALET https://gen.fi/h2-d.html
H2 דל DALET–LAMED https://gen.fi/h2-dl.html
H2 דלה dala (6/106) nostaa ylös
https://gen.fi/h2-dlh.html

SISÄLLYSLUETTELO

0. Tallenteet ja dokumentteja
1. Ensimmäinen esiintymä
2. Sukulaisjuuria
2.1 Sisarjuuria
2.2 Serkkujuuria
3. Verbi Tanachissa
4. Sanat Tanachissa (5)
5. Muita sanoja
6. Dala-juuresta johtuneita sanoja muissa kielissä

0. TALLENTEET JA DOKUMENTTEJA

Kristus kirjaimissa 12, Dalet 1/4, 17.12.2017 (0.27)
AC-tallenne: https://gen.adobeconnect.com/pldthmzdry3d/
Youtube-video: https://youtu.be/r5krnQfh_iQ
Tekstitiedosto: https://gen.fi/h2-dlh.html

Kristus kirjaimissa 13, Dalet 2/4, 7.1.2018 (0.23)
AC-tallenne: https://gen.adobeconnect.com/p95qt78p1r2r/
Youtube-video: https://youtu.be/MB_HPPoLjM0
Tekstitiedosto: https://gen.fi/h2-dlh.html

Kristus kirjaimissa 14, Dalet 3/4, 14.1.2018 (0.26)
AC-tallenne: https://gen.adobeconnect.com/pbj904ld55br/
Youtube-video: https://youtu.be/coI9fjw8JQg
Tekstitiedosto: https://gen.fi/h2-dlh.html

H6K 4 Dalet
https://gen.fi/h6k-4-dalet.html

Etymological Dictionary of Biblical Hebrew by Hirsch. Ed Clark. Feldheim Publ. 1999
https://books.google.ca/books?id=eVAAfn6Itb4C&printsec=frontcover&hl=fi%23v=onepage&q&f=false
Liljeqvist, Matti: Vanhan testamentin heprean ja aramean sanakirja. Finn Lectura 2010

1. ENSIMMÄINEN ESIINTYMÄ

דלה דָּלָה dala v. (6x) nostaa ylös tai kääntää tuen varassa, riippua tai roikkua jonkun varassa

> 15 Kun faarao sai kuulla tästä tapahtumasta, etsi hän Moosesta tappaaksensa hänet. Mutta Mooses lähti faaraota pakoon ja pysähtyi Midianin maahan ja istahti eräälle kaivolle.
> 16 Midianin papilla oli seitsemän tytärtä; nämä tulivat vettä ammentamaan (vatidlena) ja täyttivät vesikaukalot, juottaakseen isänsä lampaita.
> 17 Mutta paimenet tulivat ja ajoivat heidät pois. Silloin Mooses nousi ja auttoi heitä ja juotti heidän lampaansa. (2. Moos. 2:12–16)

וּלְכֹהֵן־מִדְיָן שֶׁבַע־בָּנוֹת
וַתָּבֹאנָה וַתִּדְלֶנָה וַתְּמַלֶּאנָה אֶת־הָרְהָטִים
לְהַשְׁקוֹת צֹאן־אֲבִיהֶן׃
שמות ב׳ ט״ז

2. SUKULAISJUURIA (ei identtisiä juuria)

2.1 SISARJUURIA

√דלח dalach j. hämmentää, sotkea, muddy, roil

√דלל dalal j. olla heikko, "olla toisten varassa"

√טלה tala j. olla heikko, heikentyä

> טָלֶה tale mask. (3x) karitsa, "heikko"

√תלה tala j. ripustaa, hang

2.2 SERKKUJUURIA

√טלא tala j. olla pilkukas, laikullinen, speckle

√תלא tala j. keinua, sway

3. VERBI TANACHISSA

דלה דָּלָה v. (6x, 2. Moos. 2:16) nostaa tai riippua tuen varassa

pa. (5x) לדלות לִדְלוֹת lidlot

1. (4x, 2. Moos. 2:16, 2. Moos. 2:19 [2x], Sananl. 20:5) nostaa vettä, ammentaa, to draw water, haurio

שָׁאַב מַ֫יִם שאב מים

הֶעֱלָה מַ֫יִם העלה מים

2. (1x, Sananl. 26:7) riippua, riiputtaa, roikkua, to be suspended, pendeo

3. PBH nostaa meren syvyyksistä

pi. (1x, Ps. 30:2) לדלות לְדַלּוֹת ledalot

vetää ylös, nostaa ylös, draw up, extraho

הֶעֱלָה העלה

Minä ylistän sinua, Herra, sillä sinä vedit minut ylös (dilitani), et sallinut vihollisteni iloita minusta. (Ps. 30:2, oma käännös)

אֲרוֹמִמְךָ יְהוָה כִּי דִלִּיתָנִי
וְלֹא שִׂמַּחְתָּ אֹיְבַי לִי׃
תהלים ל׳ ב׳

hif. להדלות לְהַדְלוֹת lehadlot

1. PBH nostaa syvyyksistä

2. PBH tukea (nostaa) viiniköynnös

3. MH nostaa, korottaa

4. SANAT TANACHISSA (5)

4.1 דל דַּל dal mask. (1x, Ps. 141:3) ovi, "tuen varassa käännettävä", door

= דֶּלֶת

3 Herra, pane minun suulleni vartija, vartioi minun huulteni ovea (dal). (Ps. 141:3)

שִׁיתָה יְהוָה שָׁמְרָה לְפִי
נִצְּרָה עַל דַּל־שְׂפָתָי׃
תהלים קמ״א ג׳

Huomaa, että jakeessa esiintyvät sekä שמר shamar-juuri (Samaria) että נצר natsar-juuri (Nasaret) synonyymisinä. Laupias samarialainen on syvimmiltään laupias Nasaretin mies!

vrt. דַּל adj. (47x) kurja, surkea, köyhä, laiha, riutunut, "toisten varassa oleva", poor, thin, lean, low, weak, powerless, joka johtuu juuresta דלל dalal, olla heikko, "olla toisten varassa".

Dal-sanan kaksijuurisuuteen kätkeytyy risti, jolle kurjaksi, surkeaksi ja köyhäksi tullut Vapahtajamme ripustettiin taivaan portiksi ja oveksi.

Ylpeä lihallinen luontomme haluaa olla itseriittoinen ja muista riippumaton. Mutta rakas Herramme tuli Golgatalla nöyränä ja kuuliaisena kaikkien meidän syntiin langenneiden puolesta riippuvaiseksi.

4.2 דלה דַּלָּה dala fem. (2x, H1715, Jes. 38:12, Laul. l. 7:6 [5])

1. (1x, Jes. 38:12) loimen tutkaimet eli loimilankojen päät (kudonta), "riippuvat langat", thrum (warp threads hanging in the loom)

> 12 Minun majani on purettu ja viedään minulta pois niin kuin minun paimeneni teltta. Olen kutonut elämäni kuin kankuri, loimen tutkaimista (midala) hän leikkaa minut irti. Ennen kuin päivä yöksi vaihtuu, sinä saatat minut täyttämään työni. (Jes. 38:12, oma käännös)

דּוֹרִי נִסַּע וְנִגְלָה מִנִּי כְּאֹהֶל־רֹעִי
קִפַּדְתִּי כָאֹרֵג חַיַּי
מִדַּלָּה יְבַצְּעֵנִי מִיּוֹם עַד־לַיְלָה תַּשְׁלִימֵנִי:
ישעיה ל״ח י״ב

> M. A.-S.: Tutkaimet ovat se loimen osa, jota ei voi kutoa. Jos kangas leikataan loimilangoista irti, jäljelle voi jäädä vielä lointa, johon joku toinen voi kutoa. Kun se taas leikataan irti tutkaimista, kutominen on loppu. Ne ovat loimen viimeisiä päitä. Kankaan tutkain on homonyyminen häränajajan piikin eli tutkaimen kanssa.
>
> A. M: Kankaan ottaminen pois kangaspuilta on esikuvallinen Kristuksen ottamisesta pois Golgatan ristinpuulta.

Tässä on Vapahtajamme profeetallista puhetta pitkäperjantaista.

2. (1x, Laul. l. 7:6 [KR 1933 Laul. l. 7:5]) hiukset, NH otsatukka

> 6 Sinun pääsi on kuin Karmel, sinun pääsi hiukset (vedalat roshech) ovat kuin purppura, kuningas on kiedottu hiusnauhoihin. (Laul. l. 7:6, oma käännös)

רֹאשֵׁךְ עָלַיִךְ כַּכַּרְמֶל וְדַלַּת־רֹאשֵׁךְ כָּאַרְגָּמָן
מֶלֶךְ אָסוּר בָּרְהָטִים:
שיר השירים ז׳ ו׳

Vertaa: דַּלָּה fem. (5x, H1716) köyhät, vähäosaiset, joka johtuu juuresta דלל dalal, olla heikko, "olla toisten varassa".

4.3 דלי דְּלִי dli mask. (2x, 4. Moos. 24:7, Jes. 40:15) ämpäri, sanko, ammennusastia, "tuen varassa nostettava", (swaying) bucket, can, pail, haustrum, situla, PBH Vesimies (tähdistö), Aquarius (astronomy)

דְּלָיִים mon., דְּלָיַ֫יִם du.

5 Kuinka ihanat ovat sinun majasi, Jaakob, sinun asuinsijasi, Israel!
6 Niin kuin laajat purolaaksot, niin kuin puutarhat virran varrella, niin kuin aaloepuut, Herran istuttamat, niin kuin setripuut vesien vierillä!
7 Vettä läikkyy sen ammennusastioista (midaljav), ja sen laihot saavat runsaasti vettä. Agagia mahtavampi on sen kuningas, ylhäinen sen kuningasvalta. (4. Moos. 24:5–7)

יִזַּל מַ֫יִם מִדָّלְיָו וְזַרְעוֹ בְּמַ֫יִם רַבִּים
וְיָרֹם מֵאֲגַג מַלְכּוֹ וְתִנָּשֵׂא מַלְכֻּתוֹ׃
במדבר כ״ד ז׳

Agag, LXX Γώγ Goog, on amalekilaisten kuninkaan arvonimi, vastaavalla tavalla kuin faarao egyptiläisten. Amalekilaiset olivat Etelämaassa eli Negevissä ja myös laajalti Arabian niemimaalla asunut ryöstämiseen erikoistunut paimentolaiskansa. Bileam nimittää amalekilaiset kansakuntien esikoiseksi (4. Moos. 24:20). Arabialainen perimätieto mainitsee amalekilaiset Arabian vanhimpana heimona ja Medinan kaupungin ensimmäisinä perustajina.

Israelilaisten lähdettyä Egyptistä amalekilaiset olivat ensimmäinen kansa, joka hyökkäsi Valitun kansan kimppuun (vertaa 4. Moos. 24:20, kansakuntien esikoinen). Amalekilaisten hyökkäys oli oma-aloitteinen (2. Moos. 17:8–16, Mooseksen voipuneet kädet sekä Aaron ja Hur niitä kannattelemassa). Amalekilaiset olivat säälimättömiä, laumaa saalistavien petojen kaltaisia (5. Moos. 25:17–19).

Agag- eli Gog-nimi tarkoittaa korkealla olevaa kattoa (hepr. גג גָּג gag, NH גַּג). Gog ja siitä johtuva nimi Magog tarkoittavat kansakuntia, jotka haluavat nousta hallitsemaan muita kansoja toisten yläpuolelle, olemaan niiden "kattona".

Katso myös
* Jes. 12:3, pelastuksen lähteistä ammentaminen
* Joh. 4: 5–14, Jeesus ja samarialainen nainen Sykarin kaivolla

4.4 דלית דָּלִית dalit fem. (8x, Jer. 11:16) riippuvat oksat, lehvistö, oksa, foliage, branch, bough, frons, folia, ramus
= dalija

דָּלְיָה דלייה

16 "Vihreä öljypuu, ihana, kaunishedelmäinen" – sillä nimellä Herra sinua kutsui. Suuren jylinän pauhatessa hän sytytti sen tuleen, ja sen oksat (dalijotav) turmeltuivat. (Jer. 11:16)

זַ֣יִת רַעֲנָ֗ן יְפֵה־פְ֤רִי־תֹאַר֙ קָרָ֣א יְהוָ֔ה שְׁמֵ֖ךְ
לְקוֹל֙ הֲמוּלָ֣ה גְדֹלָ֔ה הִצִּ֥ית אֵ֖שׁ עָלֶ֑יהָ
וְרָעוּ֙ דָּלִיּוֹתָ֔יו׃
ירמיה י״א ט״ז

4.5 דלת דֶּלֶת delet fem. (87x, H1780, 1. Moos. 19:6) ovi, arkun kansi, portti, kirjan palsta ("ovi" kirjakäärörullan tekstiin, joka käännetään auki), "tuen varassa käännettävä", door, column of a book, MH jakeen tai runon ensimmäinen säe, first line of a verse or poem

aram. דַּלְתָּא

דְּלָתוֹת mon., דְּלָתַיִם du.

4 Ennen kuin he olivat laskeutuneet levolle, piirittivät kaupungin miehet, sodomalaiset, sekä nuoret että vanhat, koko kansa kaikkialta, talon.
5 He huusivat Lootia sanoen hänelle: "Missä ne miehet ovat, jotka tulivat luoksesi yöllä? Tuo heidät tänne meidän luoksemme, ryhtyäksemme heihin."

6 Silloin Loot meni ulos heidän luokseen portille ja sulki oven (vehadelet) jälkeensä
7 ja sanoi: "Älkää, veljeni, tehkö niin pahoin.
8 Katsokaa, minulla on kaksi tytärtä, jotka eivät vielä miehestä tiedä. Ne minä tuon teille, tehkää heille, mitä tahdotte. Älkää vain tehkö näille miehille mitään pahaa, sillä he ovat tulleet minun kattoni suojaan."

9 Mutta he vastasivat: "Mene tiehesi!" He sanoivat: "Tuo yksi on tullut tänne asumaan muukalaisena, ja yhtäkaikki hän alati pyrkii hallitsemaan. Nytpä me pitelemmekin sinua pahemmin kuin heitä." Ja he tunkeutuivat väkivaltaisesti miehen, Lootin, kimppuun ja kävivät murtamaan ovea (hadelet).
10 Silloin miehet ojensivat kätensä, vetivät Lootin luoksensa huoneeseen ja sulkivat oven (hadelet).
11 He sokaisivat ne miehet, jotka olivat talon portilla, sekä nuoret että vanhat, niin että he turhaan koettivat löytää porttia. (1. Moos. 19:4–11, korjattu käännös)

וַיֵּצֵא אֲלֵהֶם לוֹט הַפֶּתְחָה וְהַדֶּלֶת סָגַר אַחֲרָיו׃
בראשית י״ט ו׳

5. MUITA SANOJA

דלאי דַּלַּאי dalai mask. ammattinimi PBH vedennostaja, water drawer

דלוי דָּלוּי dalui adj. (pa. pass. partis.) NH nostettu (vesi), drawn (water), raised, lifted

דילוי דִּלּוּי dilui mask. (pi. verbaalisubst.) MH nostaminen, drawing, raising, lifting

דלייה דְּלִיָּה dlija fem. (pa. verbaalisubst.) PBH (veden) nostaminen, drawing (water)

דיליון דִּלְיוֹן dilajon mask. (pi. verbaalisubst.) MH (veden) nostaminen, drawing (water)

דליות דָּלִיּוֹת dalijot fem. mon. MH suonikohjut (arab. dalija, varix, varicose vein), varicose veins

דליות דָּלִיּוּת dalijut fem. MH suonikohjut (sairaus) (arab. dalija, varix, varicose vein), varicosis (disease)

דלת דָּלֶת dalet fem. PBH dalet-kirjain, letter Dalet

דל״ת, דלי״ת

דַּלְתִּין mon.

H6K 4 Dalet
https://gen.fi/h6k-4-dalet.html

דלתא דֶּלְתָּה delta fem. NHL kreikan delta-kirjain, kolmionmuotoinen jokisuisto, delta (Greek letter), triangular area formed at the mouth of some rivers

דֶּלְתָּא דלתא

דֶּלְתָּאוֹת, דֶּלְתּוֹת mon.

דלתון דַּלְתּוֹן dalton mask. NHL (vino) suunnikas, romboidi, kite-shaped quadrangle, rhomboid

דלתית דַּלְתִּית daltit fem. NH pikkuovi, a small door

הודלה הֻדְלָה hudla adj. PBH tuettu, NH korotettu

הדליה הַדְלָיָה hadlaja fem. (hif. verbaalisubst.) NH viiniköynnöksen nostaminen ja sitominen kehikkoon, trailing (branches of vine), trellising, tieing up vines

מדלה מַדְלֶה madle mask. (hif. partis.) NH nosturi, crane (machine), derrick

מודלה מֻדְלֶה mudle adj. (huf. partis.) NH nostettu, trained (branches of vine), trellised

6. DALA-JUURESTA JOHTUNEITA SANOJA MUISSA KIELISSÄ

kreikka:
delta-kirjain, d-kirjain, kolmionmuotoinen jokisuisto

latina, englanti:
traho (vetää), draw (vetää), draft (vedos, veto), drag (vetää, raahata), dray (vedettävät lavarattaat), attract (vetää luokse, houkutella), portray ([pro + traho] kuvata, esittää, "vetää eteen"), portrait (muotokuva, "eteen vedetty"), trail (polku, jälki), train (vedettävä juna, kulkue) jne.

suomi:
raahata (?)

lainasanoja indoeurooppalaisista kielistä: traktori (vetäjä), traileri (lyhyt elokuvan esittelymainos, "mielenkiinnon vetäjä" tai vedettävä perävaunu), potretti